

ANTON TOMAŽ LINHART- TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI

Kratka vsebina po prizorih

1. dejanje; družinska soba

Vrtnar Matiček in hišna Nežka se pogovarjata o pripravah na poroko. Nežko bi rad osvojil tudi baron Naletel in za posrednika najame grajskega tajnika Žužka. Matičku grozi sodišče (Marija Smrekarica z Gobovega gradu ga toži, da ji ni vrnil 200 kron, zato jo mora po pogodbi vzeti za ženo, zadevo vodi advokat Zmešnjava), a Matiček se ne boji. Situacijska komika je zgrajena okoli študenta Tončka, ki se nespretno vrti okoli Nežke, županove Jerice in celo baronice Rozali. Baron ga spodi z gradu, a Tonček se le navidezno odpelje.

2. dejanje; gosposka soba

Nežka zaupa baronici, da jo baron zalezuje. Skupaj z Matičkom zasnujejo načrt, da se bo z baronom sestal Tonček v Nežkini obleki. Matiček preko pisarja Budale pošlje baronu anonimno pismo, češ, da se baronica z nekom sestaja, da bi zbudili njegovo ljubosumje. Sledi vrsta komičnih zapletov in zamenjav, baron in baronica se pobotata, začne pa se sodna razprava proti Matičku.

3. dejanje; graščinska pisarna

Baron sluti, da ga vsi vlečejo za nos. Nežka mu obljubi, da pride na sestanek v gozdiček, če ji bo dal doto (rada bi plačala Matičkov dolg Smrekarici). Sodna razprava poteka v slovenskem in ne v nemškem jeziku. Izkaže se, da je graščinski tajnik Žužek Matičku oče, Smrekarica pa mati.

4. dejanje; grajski mostovž

Sledi kup komičnih zapletov in zamenjav. Nežka pove Matičku, da bo šla na sestanek z baronom baronica v Nežkini obleki. Jerica prepriča barona, da pusti Tončka na ples. Baron jo pooblasti, naj pove Nežki, kje se bosta dobila. Jerica ne ve za dogovor o zamenjavi med Nežko in baronico, zato Nežko zatoži Matičku. Ljubosumni Matiček sklene Nežko zasledovati na sestanek; oče Žužek ga svari, naj se ne prenaagli.

5. dejanje; gozdiček na koncu vrta

Po hudih zmešnjavah in zamenjavah se vse pojasni. Baron in baronica se pobotata, sledita dve poroki – Nežka in Matiček ter Žužek in Smrekarica.

Ali je komedija predelava ali originalno delo?

Linhartov Matiček se ženi je klasična komedija. "V nasprotju z Županovo Micko je ta komedija zgled izjemno zahtevne zavite komedije, katere dramska črta je zelo komplicirana, to pa zato, ker teče v njej vzporedno več dejanj in je osem oseb zapletenih v kar štiri ljubezenske zgodbe," (Alfonz Gspan). To je veselo igra v petih dejanjih in je za Slovence prirejena najbolj revolucionarna komedija v tedanji svetovni

literaturi - Beaumarchaisova Le folle journee ou le mariage de Fiaro (Veseli dan ali Figarova svatba). Od originala se slovenska priredba razlikuje predvsem v:

- krajša je za 16 prizorov,
- manj je nastopajočih oseb,
- družbeni položaj oseb je nižji,
- satirične osi so prirejene slovenski družbi.

Vse nastopajoče osebe imajo čisti slovenski izraz iz njih diha slovenska zemlja in slovensko življenje. Delo je izšlo jeseni 1790, na odru pa ni prišlo, ker je to preprečila birokratska cenzura.

Mislim, da je igra zgrajena na situacijski (baronov zmenek z Nežko) in karakterni (Matiček kot oseba) komiki, tudi nekatera imena so komično izbrana (Baron Naletel).

Ker je to dramsko delo sloni na dialogih. Drugačen dialog teče med Nežko in Matičkom - bolj preprost, zbadljiv, v njem je mnogo narečnih izrazov (gvant, boršt, kušniti, cedelje, fletno), drugačen dialog pa teče med baronom in gospo - v njem je več tujk in vzvišenih izrazov (gnadljiva gospa, vaša gnada), značilno je onikanje.

Delo je pisano v takratnem jeziku, ki je vseboval še mnogo narečnih izrazov in pa izrazov iz drugih jezikov, ki so jih takrat uporabljali na našem območju (nemško, latinsko).

Ko se je Linhart lotil veseloigre Veseli dan ali Matiček se ženi je dejal, da je šlo za poskus, kako se dajo izraziti v slovenščini najfinejši odtenki komike.

Kaj je komično in kaj satirično v tej drami?

Komičnost povzroča znaaj - pijani, jecljavi Gašper

Komične situacije v Matičku povzročajo:

nasprotovanja - Baron pošlje Tončka v Ljubljano, njegova žena pa ga skrije na gradu;

spletke - Baron misli, da se je srečal z Nežko, v resnici je to bila njegova žena.

Ali so liki idealizirani?

Ne. liki so stvarni, realistični, preprosti.

Kdo sta budalo in zmešnjava?

BUDALO: Biokratski, vzvišen, ozkogleden (dialog pred pravdo).

ZMEŠNJAVA: On je bil tisti odvetnik, ki je Matičku prinesel pismo Marije Smrekarice in tudi tisti odvetnik, ki jo je v pravdi proti Matičku zastopal.

Katere ideje so bile odveč takratni oblasti?

Če bi hoteli pravilno opredeliti idejo komedije *Ta veseli dan* ali *Matiček se ženi*, bi se morali postaviti v čas, ko jo je Linhart napisal, ali pa zelo dobro poznati takratne razmere. Alfonz Gspan je lepo označil vodilno misel te komedije:

“Med zdravim ljudstvom, ki brani svoje človeške pravice in gospodo, ki mu te pravice krati je boj neizbežen in nepomirljiv. Prihodnost je na strani tlačnika, ker so bistri, žilavi v obrambi svojega dostojanstva. Svoj cilj dosegajo, če treba, tudi po nevarni vijugasti poti, saj jih tako učijo vladajoči. Kakor so ogroženi v svojih pravicah, ravnaajo po zdravi pameti, ne pa po zapovedih, ki so jim jo vpeljali s prižnice, naj bosta podložnik in služabnik slepo pokorna svojemu gospodu!”

Torej, Linhart je hotel pokazati podložnega, kot izkoriščanega a izredno iznajdljivega in le na videz slepo pokornega svojemu gospodarju, v resnici pa se mu po glavi plete nešteto misli, kako bi ga opeharil in od njega potegnil čim več. Tako je Nežka z majhno prevaro dobil 3 -kratno doto, pri kateri ji je pomagala sama gospa.

Linhart v tej komediji prikazuje gospodarja kot neumnega in neiznajdljivega. To je bil baron, ki mu je Linhart dal že ime takšno (*Naletel*), da se takoj opazi njegova namera. To je poudaril še v sami zgodbi, saj je baron v enem samem dnevu *naletel* enim in istim osebam.

“Linhart je napadel tudi odredbe, ki so predpisovale, da je uradni jezik v deželi samo nemščina. Njegove misli so bile naperjene zoper raznorodovanje Slovencev in so zagovarjale eno izmed najosnovnejših človeških pravic: pravico, da narod ohrani svojo individualnost in da se upira potujčevanju”, je med drugim dejal Alfonz Gspan.

Ali na današnjega bralca(gledalca) *Veseli dan* še deluje s svojo družbeno in politično satiro?

- Satira

(iz lat. *satura* (posoda z raznovrstno mešano vsebino); iz tega prvotnega pomena je že pri Rimljanih nastal izraz za posebno pesniško zvrst, ki smeši, biča, kritično žigosa moralne in druge napake, zmota in razvade itd. V širšem smislu je satira vsaka taka kritičnost, naj se pojavi v liriki, pripovedništvu ali dramatiki.

Matiček je za gledalce danes še vedno zanimiv, vendar pa na njih ne učinkuje več s svojo družbeno in politično satiro, kot je vplival na ljudi v Linhartovem času.